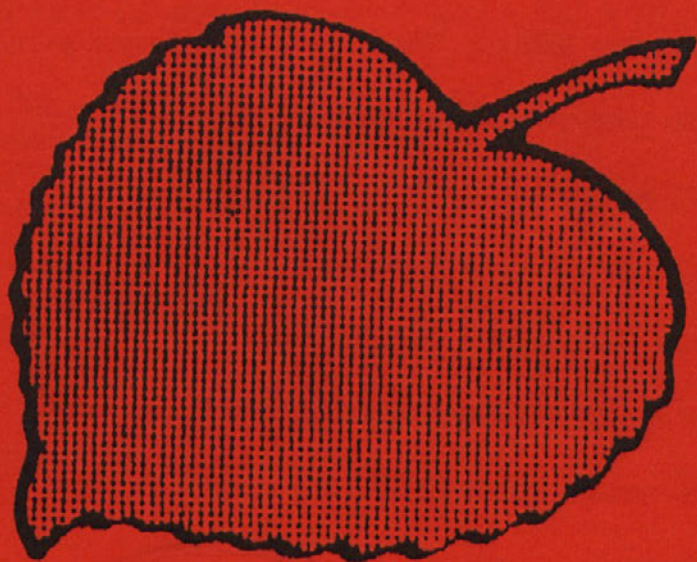

VERENIGING VRIENDEN VAN SLOVENIË
Združenje Prijateljev Slovenije

Lipa
Kerstnummer

Indien onbestelbaar
retour aan:
FAGOTSTRAAT 47
2287 BC Rijswijk

(ISSN 0928-8376)

INHOUD

Inhoudsopgave en Colophon	1
Woord van de voorzitter	2
In Den Haag daar woont een graaf	3
Klokken voor Ivancna-Gorica	4
Nederlands kampioenschap Tarok	7
Gostilna Vidrgar-Žibert	10
De laatste ontwikkelingen in Slovenië	11
Martinova	13
Een Sloveense in Nederland	15
Een jaar studeren in Ljubljana	16
O svetem Martinu/ De heilige Martinus	18
Beroemde Slovenen op Tolarbiljetten: Trubar	22
Bestuur	30

Jaargang 3 nummer 6, december 1994

werd verzorgd door de redactie, met medewerking van de heren Siem Edink en Willem Roodhuyzen.

Uit deze uitgave mag niets worden overgenomen, tenzij met bronvermelding. Een exemplaar is te bestellen door f5,- over te maken op giro 6318199 t.n.v. de Ver. Vrienden van Slovenië te Delft.

Meningen die in Lipa worden geuit, worden niet noodzakelijkerwijs gedeeld door het bestuur.

Spoštovani člani združenja prijateljev Slovenije!

Približujejo se že Božični prazniki in konec leta 1994. Čeprav mi tukaj na Nizozemskem zime še nismo občutili, se nekateri od nas že pripravljamo na zimske počitnice. Tudi ministrstvo za šolstvo v Ljubljani že razmišlja o "Zimski šoli slovenskega jezika" za mladino nad 16 let. Zimska šola se bo začela 15.1.-1995 v Kranjski gori in bo trajala do 28.1.1995. Cena celotnega aranžmaja je 599 USD.

Več informacij o "Zimski šoli" lahko dobite pri:

Poletna šola slovenskega jezika

Filozofska fakulteta

Askerčeva 2

61000 Ljubljana/Slovenija.

Tel.:00 386 61 125 0001 (Int. 238)

Fax.:00 386 61 125 9337

Upam, da vas bom lahko pozdravila na našem tekmovanju v Taroku, ki ga bo naše društvo priredilo 22.1.1995 v Delftu.

Zdaj pa mi še preostane, da Vam vsem zaželim vesele Božične praznike in srečno in uspešno Novo Leto 1995.

Lep pozdrav,

Judita Strohmaier

Geachte leden van de vereniging "Vrienden van Slovenië"!

Kerstdagen en het Nieuwjaar komen al dichterbij. Hoewel wij, hier in Nederland, de winter nog niet hebben gevoeld, zijn sommigen van ons al bezig met voorbereidingen voor de wintersportvakantie.

Ook het Ministerie van Onderwijs in Ljubljana is al bezig met het voorbereiden van "Zimska šola" (winter school) in Kranjska gora in Slovenië, van 15 tot 28 januari 1995.

"Zimska šola" is bedoeld voor jonge mensen boven 16 jaar, die op plezierige manier Sloveens willen leren. De prijs is \$599,-

Voor meer informatie: Poletna šola

Filozofska fakulteta

Askerčeva 2

61000 Ljubljana/Slovenië
Tel.: 00 386 61 125 0001 (Int. 238)
Fax.: 00 386 61 125 9337

Ik hoop u te kunnen begroeten op ons Nederlands kampioenschap "Tarok"spelen op 22 januari 1995 in Delft.

Ik wens u prettige Kerstdagen en een gelukkig Nieuwjaar.

Met vriendelijke groeten,
Judita Strohmaier

IN DEN HAAG DAAR WOONT EEN GRAAF!!

In Finland woont een Fin en in Ierland een Ier. Logisch, heel normaal. In Griekenland wonen dus Grieken, waaruit je zou kunnen concluderen dat dit land dichter bevolkt is dan de vorige twee. Maar waarom woont er in Holland dan geen Hol en evenmin in Engeland een Engel?

In Servië leeft een Serf, accoord, maar waarom woont er dan in Bosnië geen Bos, in Macedonië geen Macedoon en in bijvoorbeeld Namibië geen Namiep? Als in Italië een Italiaan woont, waarom dan in Servië geen Serviaan? En wat te denken van het feit dat er in Kroatië wel een Kroaat woont, maar in het hele continent Azië geen Aas te vinden is en in Brazilië geen Braziel.

Laten we het wat moeilijker maken. In Monaco woont een Monegask, maar waar woont dan een Bask? In Montenegro hebben we de Montenegrijn, gelukkig met een "ij", want met "ei" zou de inwoner van dit land niet veel voorstellen.

Als er in Frankrijk, volkomen terecht, een Fransman woont, dan kan men verwachten dat in Oostenrijk een Oosterman thuishoort. Helaas! En vertelt U mij eens waarom in Denemarken wel een Deen woont, maar in Stiermarken geen Stier.

Gelukkig woont er in Slovenië, geheel volgens de regels, een Sloveen. Laten we dan ook afspreken dat er voortaan in Nederland een Neder woont.

Marlien.

"KLOKKEN VOOR IVANCNA-GORICA"

een hele geschiedenis.

'ZOMER 1988

Het was nog niet eerder in mijn gedachten opgekomen, een vacantie naar een land in het Oostblok. Een land waar het regime zo vijandig staat tegenover het Westen. Maar toch, we besluiten om voor 18 dagen naar Jugoslavië te gaan.

We hebben een vliegreis geboekt die ons naar Pula brengt, vanwaar we met een touringcar naar ons hotel "Istra" in Umag gebracht zullen worden. Het zou ons er goed bevallen daar in Umag, zo goed zelfs dat we besluiten om de volgende zomer weer naar Umag te gaan, maar nu gaan we vanuit Nederland met een touringcar, maar wel naar het zelfde hotel.

We hadden de smaak te pakken: in 1989 gaan we met onze eigen auto op pad naar Umag, maar nu hebben we een vakantie-bungalow in Polonesia.

Omdat we nu onze auto ter beschikking hadden, konden we gemakkelijker naar andere plaatsjes gaan. Zo belandden we ook in Porteroz waar we op zoek gingen naar de kerk daar. Tot onze verbazing vonden we daar een mooie, nieuw gebouwde kerk, smaakvol en harmonieus gebouwd en ingericht.

"Hier wil ik, als diaken, wel eens assisteren bij de H.Mis," dacht ik direct.

"ONTMOETING"

We gaan zondags naar de kerk en besluiten, hoe kan het anders, in Porteroz naar de H.Mis te gaan. Pastoor Franz begroet ons allerhartelijkst en na een kort gesprekje nodigt hij mij uit te assisteren aan het altaar.

Dominik bespeelt het orgel, de kerk is goed bezet, er wordt goed gezongen, heerlijk zo een viering te mogen meemaken.

De viering is afgelopen, we gaan voor een kopje koffie naar de pastorie.

Op een stoeltje in de zon zit een man alleen. "Wie bent u? U zit hier zo alleen." "Ik ben Joze Kastelic en kom uit Ivancna-Gorica, ben pastoor en heb van de bisschop de opdracht een kerk te bouwen."

Waarachtig geen eenvoudige opgave. Medewerking van overheden valt niet te verwachten, financiële inbreng van de parochianen is ook erg moeilijk daar de mensen niet veel verdienen. Kortom, een hele klus zo'n opdracht.

"HULP"

In het najaar van 1990 ga ik met de trein naar Ivancna-Gorica.

In mijn bagage heb ik kazuifels in de 4 liturgische kleuren. Verder heb ik een idee over hoe wij vanuit het westen zouden kunnen helpen. Met een aanbeveling van de aartsbisschop Alojzij Sustar schrijf ik een brief aan de stichting

Kerk in Nood/Oostpriesterhulp met het verzoek om financiële hulp.

"DE KLOKKEN VAN DE H.JEROEN"

In Spoorwijk, een stadsdeel van Den Haag, wordt een kerk afgebroken. De wijk wordt te veel bewoond door allochtonen en de kerk is veel te groot voor het kleine aantal gelovigen dat nog naar de kerk komt.

Na diverse gesprekken met het bestuur van de parochie daar besluit ik de klokken van de H.Jeroenkerk te kopen.

"ACTIE VOOR DE KLOKKEN VOOR IVANCNA-GORICA"

Als je klokken koopt, zul je ze ook moeten betalen!! Middels advertenties in diverse kranten en brieven aan bedrijven hoop ik aan het benodigde geld te komen en zowaar, het lukt aardig. Na verloop van tijd heb ik genoeg geld om de klokken te kunnen kopen. Maar ze moeten ook nog daarheen. Via een bevriende relatie krijgen we de Fa. Heezik bereid de klokken naar Ivancna-Gorica te brengen.

Op 14 juli 1991 zal het dan zover zijn, dan worden de klokken uit de toren gehaald en kan het transport naar Slovenië beginnen.

"BRAND HAALT STREEP DOOR DE REKENING"

Het is 10 juli 1991 als ik 's morgens wakker word door het nieuws op mijn klokradio. Mijn ochtendrust wordt wreed verstoord.

"In de Haagse Spoorwijk staat een kerk in de brand," zo meldt de nieuwslezer. "Het kan niet anders," denk ik bij mijzelf, "dat moet de kerk zijn van de H.Jeroen waarvan ik de klokken heb gekocht."

Diezelfde dag nog moet ik diep teleurgesteld pastoor Jozef Kastelic bellen met het slechte nieuws dat onze klokken door brand zijn vernield.

"DAN MAAR NIEUWE KLOKKEN"

Ik laat mij niet uit het veld slaan, dan maar nieuwe klokken. Ik trek er op uit naar verschillende klokkengieterijen in Nederland en Duitsland. Wat een prijzen! Drie nieuwe klokken komen op zo'n Fl. 60.000,-

"DE H.LIDUINA KOMT TE HULP"

Van de bouwinspecteur van ons bisdom krijg ik een telefoontje dat bij een firma in torenuurwerken nog drie klokken staan van de kerk van de H.Liduína uit Den Haag die in 1975 is afgebroken. Ik ga er natuurlijk meteen op af, maar de baas van de zaak heeft deze klokken nooit willen verkopen en is ook nu niet bereid ze van de hand te doen.

Ik hou echter vol en zeg hem dat ik niet wegga zonder de klokken gekocht te hebben. "Waarom?" vraagt hij. Ik vertel hem wat er allemaal is gebeurd en

waarom juist hij mijn enige redding is.

Zijn hart smelt bij het horen van mijn relaas en wij komen tot overeenstemming.

"PINKSTEREN 1992"

Drie dagen voor pinksteren worden door een vrachtwagen uit Slovenië met een chauffeur uit Ormoz de klokken opgehaald en gaan ze met een begeleidende brief waarin staat dat deze drie klokken zonder betaling aan de St. Jozefkerk in Ivancna-Gorica worden geschonken.

Op pinksterzaterdag (de dag van mijn wijding tot diaken) krijg ik van Joze Kastelic het verlossende telefoontje: de klokken zijn zonder problemen in Ivancna-Gorica afgeleverd.

Met een zucht van verlichting maar innerlijk zeer tevreden zak ik in mijn stoel en denk: "God zij dank."

Diaken C.A.J.A. Peeters, Voorburg.

*Reeds 30 jaar uw betrouwbare partner
in gemotoriseerde tweewielers...*

TOMOSNEDERLAND

TOMOS NEDERLAND TRADING COMPANY B.V.

Kweekweg 24, 8161 PG Epe – Postbus 172, 8160 AD Epe
Telefoon 05780-13155 – Fax 05780-16480

NEDERLANDS
KAMPIOENSCHAP

TAROK

zondag 22 januari
aanvang 15.00 uur

zalencentrum
DELFTSTEDE

phoenixstraat 66
2611 AM DELFT

inschrijven : f 5,- p.p. voor 15 januari.
(leden Vrienden van Slovenië gratis)
opgeven bij Siem Edink

Otterlaan 13
2623 CV DELFT
tel. 015 - 562010

TAROK

To je igra katero sem se naučil že kot mlad fant in to pri mojih starih starših. Kot veste ni bilo v zimskih časih veliko dela in zato so se ljudje zbirali zvečer pri eni hiši ali drugi in so majili koruzo. Mi otroci pa smo pomagali ali pa smo se igrali različne igre. Ena teh iger je bila tudi tarok. Prvo smo otroci samo gledali kako starejši igrajo, počasi pa smo se tudi mi okoržili, in začeli sitnariti da moramo tudi mi igrati z njimi. tako se je moja kariera igranja taroka že v mladih letih začela, in še danes čeprav sem v Holandiji če imam čas poskušam igrati tarok. K sreči imam tukaj tudi možnost in zaradi te možnosti ga vsaj enkrat na mesec igram.

Tarok je igra s kartami. Nastala je v Austriji in na Madžarskem. To igro so igrali na dvoru in po kmetijah. Mi Slovenci pa smo se jo od njih naučili. Tarok lahko igraš za denar ali pa tako kot mi za točke. Lahko vam povem da so v moji vasi ljudje igrali za denar in tako so tudi veliko denarja izgubili, kot se po naše reče "zakvartali".

Kar se Janezek nauči, to tudi Janez zna. To je star pregovor, zaradi tega ga še danes rad igram.

Kot veste so pri vsaki igri, tudi navodilo kako se igra igra.

Kar se pa taroka tiče pa je tako: vsaka vas ima svoje navade in navodila, kako se tarok igra.

Ko sem pred nekaj časa govoril z nekaterimi člani društva smo se odločili da bomo kot društvo organizirali v januarju prvo Holandsko državno prvenstvo v TAROKU.

Kot veste če kupiš tarok karte ni nikjer Slovenskih navodil, kaj šele Holandskih. Ker vem da tudi nekateri Holandci že znajo igrati tarok, smo tudi napisali navodila v Holandsščini. Ker pa bi bilo preveč pisanja in bi ta navodila zavzela preveč strani v Lipi, lahko vsak kateri se zanima za to igro pri sekretarju vpraša po navodilih. Sekretar vam bo potem poslal navodila.

Navodila pa so seveda v Holandskem jeziku, ker Slovenskih navodil nimam. In kot sem že rekel da vsaka vas igra tarok drugače smo navodila prilagodili igri, tako kot jo nekateri tukaj igramo.

Upam da se bo veliko ljudi odzvalo na poziv Prvega prvenstva v taroku in da bomo imeli veliko gledalcev.

Več informacij pa lahko dobite pri meni. To je: Pavel Iskra, Fagotstraat 47, 2287BC Rijswijk, tel. 070/3942435.

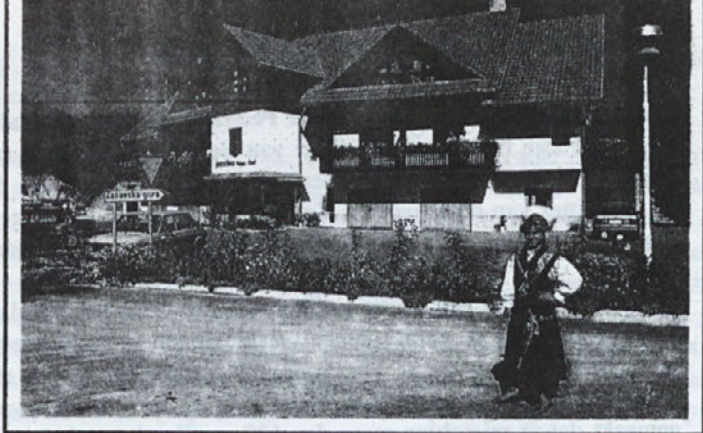
TAROK

Tarok is een kaartspel dat ik al als jong kind bij mijn grootouders heb leren spelen. Zoals u weet was er op het boerenland in de winter weinig werk. Daarom kwamen de mensen 's avonds bij elkaar om maïs te ritsen en met elkaar spelletjes te doen. Een van die spelen was ook Tarok. Wij kinderen mochten ook meekomen en naast wat helpen deden wij natuurlijk ook spelletjes. Eerst keken we alleen toe bij het spel van de ouderen, maar na lang aandringen mochten we zelf Tarok spelen. Zo is mijn carrière als Tarokspeler al op jeugdige leeftijd begonnen. En ook nu nog, ook al woon ik in Nederland, als ik tijd en mensen vind, speel ik graag Tarok. Gelukkig heb ik de mogelijkheid om af en toe te spelen.

Tarok is een kaartspel dat is ontstaan in Oostenrijk-Hongarije. Daar werd het graag gespeeld, zowel door de adel als door de boerenstand. Wij Slovenen hebben het Tarok spel van hen overgenomen. Tarok kun je spelen om geld of voor punten; ik kan u wel verzekeren dat er in mijn dorp om kapitalen werd gespeeld en menigeeen heeft er huis, land en vrouw mee verspeeld! "Jong geleerd, oud gedaan!", dus speel ik nog steeds graag Tarok, al is de inzet niet zo hoog. Zoals u weet horen bij elk spel regels. Helaas is het bij Tarok zo, dat elk dorp zijn eigen regels heeft. Onlangs ontstond het idee binnen de vereniging om in januari de eerste Nederlandse kampioenschappen Tarok te organiseren. Het probleem hierbij is dat er nauwelijks spelregels in het Sloveens te krijgen zijn, wel hebben we wat regels opgesteld in het Nederlands, want er zijn ook Nederlanders die het spel geleerd hebben te spelen en te waarderen. Deze regels zijn op aanvraag bij het secretariaat verkrijgbaar. We hopen dat er veel deelnemers zullen zijn en natuurlijk ook enthousiaste toeschouwers.

Voor verdere informatie kunt u contact opnemen met Pavel Iskra, Fagotstraat 47, 2287BC Rijswijk, tel 070/3942435.

GOSTILNA VIDRGAR-ŽIBERT

Aan de schilderachtige, goed berijdbare bergweg Domžale, Moravče—Zagorje, (Ljubljana—Trojane—Izlake—Vidrga) ligt tussen groene bergen omgeven, het dorpje Kandrše met het aantrekkelijke pension Vidrgar-Žibert. Wat de ruime keuze op de menukaart en de zeer correcte bediening betreft is er in Zasavje amper een vergelijkbaar pension te vinden. Het restaurant biedt plaats voor 180 personen, 35 kamers bieden 82 slaapplekken, verder is er een terras met 80 zitplaatsen, een zaal voor bijzondere gelegenheden, een tennisveld, een eigen ski-piste met skilift en ijsbaan. De menukaart biedt een ruime keuze aan huisspecialiteiten o. a. forellen, wild, worsten en wijn. Ook is het mogelijk bruiloften en trouwpartijen in folkloristische stijl in een eigen trouwzaal geheel te verzorgen. In de omgeving kan men jagen op reeën, vissen, lange of korte wandelingen maken en zich tevens met de eeuwenoude kulturele nalatenschap vertrouwd maken. (Vače met de slotruïne Medija, het gerestaureerde slot Kolovrat, Gamberg en de bedevaartsplaats Sveta Gora enz.) In de nabije omgeving (Medija) kan men in het gezondheidsbad met een constante temperatuur van 24° C op verhaal komen. In de winter is er gelegenheid tot skiën. Bezoeken aan het geometrisch centrum van Slovenië GEOSS en het bergstadje Zagorje zijn beslist de moeite waard. Het plaatsje Kandrše is zo ver van de dagelijkse drukte zoals verkeerslawaaï, stadsgewoel en industrie verwijderd dat eenieder in deze omgeving zijn rust zal hervinden. In harmonie met de prachtige omgeving en de veelal ongerepte natuur kunt U in gedachte verzonken genieten van een wonderbaarlijke vakantie vol aangename verrassingen en prachtige vergezichten die deze bergachtige omgeving biedt. Wij adviseren U derhalve: bezoek ons eens geheel vrijblijvend, morgen of overmorgen of wanneer maar wilt, U zult ervaren dat U altijd welkom bent . . .

Ons adres is: Gostilna Vidrgar-Žibert, Kandrše 31,
61411 Izlake, Slovenija.
Tel.: 0601/ 75-272, 0601/ 75-150

De laatste ontwikkelingen in Slovenië

Een aantal weken terug heeft Lojze Peterle (SKD) aangekondigd dat hij per 1 november zijn functie van minister van Buitenlandse Zaken zal neerleggen. Hij deed dit omdat hij het niet eens was met het besluit van de benoeming van de voorzitter van de Sloveense Kamer, waarover ik de vorige keer heb geschreven. Tot nu toe is men er niet in geslaagd een vervanger te vinden.

De spanning stijgt een beetje in Slovenië, vanwege het feit dat er in december lokale verkiezingen -gemeenteraadsverkiezingen- plaatsvinden in de nieuw samengestelde gemeenten. Hiervoor was eerder dit jaar een referendum geweest waarvan ik eerder heb bericht. In de krant werd ervan melding gemaakt dat er misschien meer dan 100 partijen ingeschreven zouden zijn voor de verkiezingen.

Enige tijd terug heeft het grootste Sloveense biermerk "UNION PIVO" uit Ljubljana o.a. 2 gouden medailles gekregen in Parijs en Brussel voor "het beste pils" in 1994.

Op 26 oktober j.l. kreeg de Weense burgemeester Dr. Helmut Zilk in Ljubljana de hoogste Sloveense onderscheiding, te weten De Zilver Medaille van de Vrijheid, uit handen van de Sloveense president Milan Kučan.

Aan wie de komende periode naar Slovenië gaat, wil ik melden dat men op de autosnelweg Maribor-Celje (tolweg, kost 120 SIT) in beide richtingen vertraging kan oplopen wegens werkzaamheden (verbreding van de weg naar 4-baans). Men moet ook rekening houden met een kleine vertraging ter hoogte van Trojane wegens asfalteringswerkzaamheden. Ook op het traject Maribor-Lenart-Gornja Radgona vice versa, moet men rekening houden met enig oponthoud wegens asfalteringswerkzaamheden. Op dit traject worden er bochten uit gehaald en de weg wordt verbreed.

Een tip voor een ieder die rijdt uit de richting Maribor-Celje naar Ljubljana vice versa: ik raad u aan een bezoek te brengen aan Gostišče (Restaurant/café) "Štorman" tussen Zalec en Šempeter v Savinji Dolini. Deze gelegenheid ligt even buiten Šempeter, aan de kant van Zalec-Celje. Deze Gostišče behoort tot de beste van heel Slovenië en heeft al diverse internationale onderscheidingen gekregen. De prijzen vallen reuze mee, ze zijn niet hoog. Geopend van dinsdag t/m

zondag, maandags gesloten. Houdt u wel rekening met de drukte: vele bezoekers en een kleine parkeerplaats.

Het merk "ELAN" (van o.a. ski's en boten) uit Begunje na Gorenjskem, zou gekocht worden door een Amerikaanse coöperatie ELITE AMERICA (management and investments). De directeur is Frank Kadria (heeft zowel de Albanese als de Amerikaanse nationaliteit). De vertegenwoordiger van Eljite Cooperation in Slovenië is Miha Kozinc, voormalig minister van Justitie. Na onderzoek door de krant "DELO" schijnt dat dit bedrijf, dat een postbus heeft in San Diego, niet is geregistreerd en ook geen telefoon- of faxnummer heeft in de Verenigde Staten. Thans wordt onderzocht hoe een en ander in elkaar zit en of de koop doorgaat. "ELAN" d.d. is tegen de verkoop volgens de krant van zaterdag 29 oktober j.l.

Alexander Vink

Ladinski Mode

De door ons gevoerde merken garanderen
U exclusieve en betaalbare mode.

o.a. G. Weber - Frankenwälder - Baruch - Kerko - Seda -
Roberto Sarto - Finn Karelia - Marianne Paris.

van Baarelestraat 41 (schuin t.o. Concertgebouw) Amsterdam
telefoon 020 - 679 37 68

Lada de Jong - Sremec

MARTINOVA

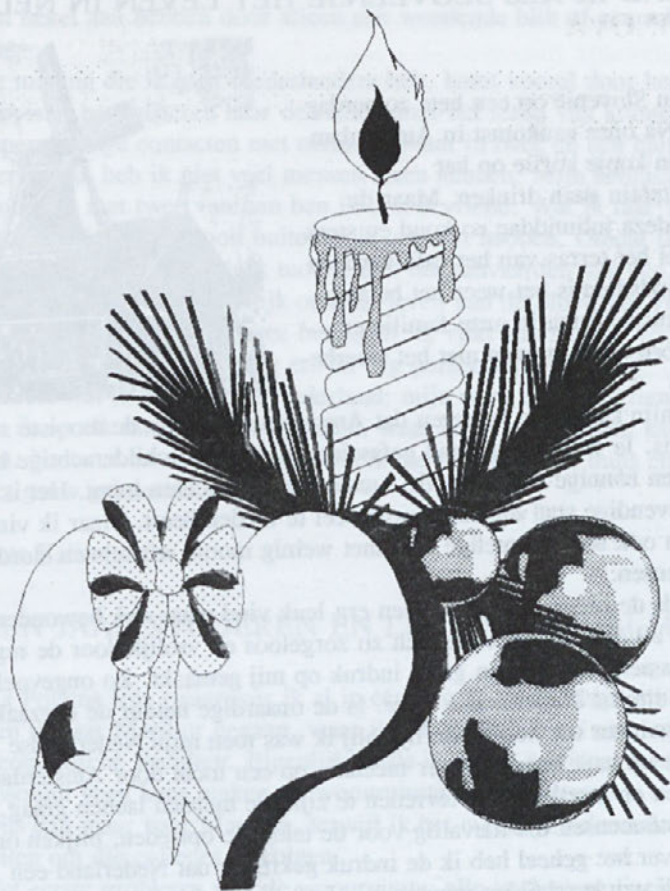
Afgelopen 5 november was het weer raak in Heerlerheide, het jaarlijks terugkomend feest "Martinova" ter gelegenheid van St. Martinus.

Dus als nuchtere figuren 'van boven de Moerdijk' afgereisd naar het 'verre zuiden' want: 'als je dit niet meegemaakt had' dan was dat een tekortkoming aan je 'sloveense opvoeding', zo luidde het laatste ruggesteuntje in Nieuwegein van Jos Aretz, zelf jarenlang mede organisator van dit Barbara festijn.

De organiserende Barbara vereniging had er dan ook dit jaar geen gras over laten groeien. Zoals te doen gebruikelijk was er een direct geïmporteerde band uit Slovenië ingehuurd, Šaleški fantje uit Velenje. Wanneer deze heren plus dame niet aan het spelen waren ergens in den lande dan werkten ze gewoon in een fabriek of kantoor. Dus vrijdagmiddag afgereisd naar Heerlerheide in het voor hun dus WEL 'verre noorden' compleet met instrumenten. Zaterdag middag aangekomen werd direct het podium ingericht en na een half uurtje pauze tot zeven uur konden ze het al niet laten.....

Dit ging ouderwets door tot half twee 's nachts, en we hebben ons geen moment verveeld. Hoewel de buitendeur niet op slot was hebben we bijna niemand voor middernacht weg zien gaan. Zelfs in de pauzes waarin Slavko Sterman, zo'n beetje bekendste man in de zaal naar het leek, onaangekondigd nog eens zijn harmonika uit de kast haalde. Hij had zeker zoveel succes als de ingehuurden. Slavko, die als drie-jarige in Nederland was komen wonen, is verder gangmaker achter de sloveense lessen welke de huidige generaties 'Slovenen' volgen. Ook zijn harmonika lessen schijnen populair te zijn. In de overige pauzes, welke soms bitter nodig waren na behoorlijk wat beweging op de dansvloer, werd de trekking gedaan van de georganiseerde loterij door de jongste aanwezige, de kleindochter van de sponsorende Gostilna Vidrgar-Žibert uit Kandrše in Slovenië. De gehele familie Vidrgar-Žibert was ook op het feest aanwezig. Overbodig te zeggen dat, volgens goed sloveens gebruik, het grootste gedeelte van de prijzen drank was of iets wat daar zijdelings mee te maken had. Kortom, een feest zoals het hoort. Nu hoor ik U denken: Ja, ik ken daar niemand. Wij, buiten Jos, ook niet. Maar dat was al snel veranderd. Zelfs al blijf je in het begin een beetje 'de kat uit de boom kijken' dan kunnen sommigen nieuwsgierigheid niet bedwingen om een gesprek met je aan te knopen. Niet 'limburgse Slovenen' en andere feestvierders werden met zuidelijke openheid opgenomen.

Volgend jaar weer een kans?!

*WIJ WENSEN U
PRETTIGE FEESTDAGEN*

HOE VIND IK ALS SLOVEENSE HET LEVEN IN NEDERLAND?

We hebben Slovenië op een hete zomerdag verlaten. Na onze aankomst in Amsterdam zijn we een kopje koffie op het Rembrandtplein gaan drinken. Maar de wind was deze julimiddag zo koud en sterk dat we snel het terras van het café verlaten hebben. Sindsdien is het weer het belangrijkste discussiethema in onze familie en bijna alle brieven beginnen met het weerbericht.

Veel van mijn kennissen beweren dat Amsterdam één van de mooiste steden in Europa is. Je wordt inderdaad gefascineerd door de schilderachtige huizen als je op een zonnige dag langs de Amsterdamse grachten loopt. Het is zeker een zeer levendige stad die een toerist veel te bieden heeft. Maar ik vind Amsterdam ook een rommelige stad met weinig mooie winkels en slordig geklede mensen.

Wat ik sinds de eerste dag niet alleen erg leuk vind maar ook bewonder, zijn de fietsers. Al deze mensen die zich zo zorgeloos en vrolijk door de regen en de wind haasten, hebben een grote indruk op mij gemaakt. Zo ongevoelig zijn ze voor dit slechte Nederlandse weer. Is de onaardige natuur de oorzaak ervan? Ik herinner me hoe kinderlijk blij ik was toen mijn Nederlandse vriendin me op haar bagagedrager meenam op een tocht door Amsterdam. De gezichten op straat blijken tevreden te zijn, de mensen lachen graag. Ook de gewoonste mensen die toevallig voor de televisie optreden, blijken ontspannen. Over het geheel heb ik de indruk gekregen dat Nederland een maatschappij van bescheiden mensen is. Het lijkt alsof iedereen op straat gelijk wil zijn. Dat is waarschijnlijk een vals gevoel, want zover ik weet is het in het leven zo, dat iedereen beter dan z'n buurman wil zijn.

De Nederlanders zijn altijd bereid een vreemde de weg te wijzen of informatie te geven. Ondanks de toenemende racistische sentimenten in heel Europa zijn Nederlanders relatief tolerant tegen de buitenlanders. Ik vraag me af waar hun liberale opvattingen over zich anders gedragenden vandaan komen. Je moet respect hebben voor deze exemplarisch georganiseerde staat. Overal is er een behoefte aan humaniteit in deze maatschappij. Gisteren nog heb ik op de televisie over één van de talloze acties gehoord, deze keer voor de gehandicapte kinderen in Columbia.

Toch mis ik wat aan het gedrag van de Nederlanders. Er mankeert iets aan hun emoties: hartelijkheid, temperament, passie. Het zou kunnen kloppen dat Nederlanders koude kikkers zijn. Ik zou zo graag een keer iemand zien ruzie

maken. Als bijvoorbeeld iemand in een rij voordringt, kun je zien dat ze er een hekel aan hebben door alleen een woedende blik of een scherpe opmerking.

De mening die ik over Nederlanders heb, komt vooral door het kijken naar de televisie, het luisteren naar de radio, door het lezen van kranten en door oppervlakkige contacten met mensen. Want in twee en een half jaar dat ik hier woon, heb ik niet veel mensen leren kennen. Mijn kennissen zijn meestal vrouwen, met twee van hen ben ik ook bevriend. Wat ik raar vind, is dat ze sinds hun huwelijk nooit buitenshuis gewerkt hebben. Omdat ik in Slovenië een vaste baan had, heb ik moeite met het aanvaarden van een vrouw alleen als huisvrouw. Hoe moeilijk ook het leven van de Sloveense vrouwen is, want ze hebben tegelijkertijd twee beroepen, ik vind hun situatie voordeliger. Maar ik geef toe dat mijn mening erover erg persoonlijk is.

Ik weet wat ik mis hier in Nederland: mijn werk en mijn vrienden. Vrienden die ik op elk moment kan opbellen, waar ik op elk moment kan binnenstappen. Na twee en een half jaar voel ik me hier nog niet thuis en dat zal ook niet gauw gebeuren.

Meta Kalin

EEN JAAR STUDEREN EN LEVEN IN LJUBLJANA

Na Poletna šola (waarover ik al in één van de vorige Lipa's heb geschreven) ben ik naar Maribor gegaan, waar ik een jaar colleges zou volgen aan de Economische Faculteit. Eigenlijk wilde ik naar Ljubljana, maar ik zou daar absoluut geen kans maken op woonruimte voor studenten.

Dus dan maar naar Maribor, terwijl ik het eigenlijk helemaal niet zo zag zitten om die colleges te volgen.

Het eerste probleem was de woonruimte: alle studentenhuizen zaten vol. Uiteindelijk kon ik terecht in een meisjesinternaat, waar ik een maand lang helemaal alleen heb gezeten, omdat het nog zomervakantie was. Toen het schooljaar begon, bleek het internaat vol te zitten met jongens van een jaar of 15. Het feit dat ik een meisje ben en dan ook nog buitenlands, maakte me zeer interessant en dat staken ze niet onder stoelen of banken!

Ook met de faculteit wilde het niet zo lukken. Ze hadden nog nooit met een Sloveense (ik ben ook in het bezit van een Sloveens paspoort) te maken gehad die de eigen taal niet beheerst.

De vrouwen op het secretariaat van de faculteit waren niet bepaald vriendelijk en ik had het idee dat ze liever niet dan wel werkten. Als ik kwam, betrok hun gezicht (ik kwam er nogal vaak) en op een gegeven moment waren ze me waarschijnlijk zo zat, dat ze me vertelden dat ik de colleges niet kon volgen. Ik zou als buitenlandse behandeld worden en dat betekende dat ik eerst een jaar lang een intensieve cursus Sloveens moest volgen.

Ik was natuurlijk niet blij om dit te horen, maar ik kon het wel begrijpen. Waar ik moeite mee had, was dat ik overal zo'n tegenwerking kreeg in Maribor. In de zomervakantie heb ik niet anders gedaan dan van deur tot deur gaan om hulp. Niemand had aandacht of men vond me maar vervelend, behalve een vrouw van de universiteitsorganisatie in Maribor, maar ook zij kon weinig doen.

Uiteindelijk ben ik naar Ljubljana gegaan om te vragen of er nog plaats was bij de cursus Sloveens, die georganiseerd wordt door de filosofische faculteit. Gelukkig kon ik nog deelnemen aan de cursus, alleen was die nogal prijzig. Ik ben toen naar het ministerie van onderwijs en sport gegaan; dit ministerie geeft ieder jaar studiebeurzen aan studenten van Sloveense afkomst, die woonachtig zijn in het buitenland en in Slovenië de Sloveense taal willen leren.

Ik heb gelukkig die beurs gekregen en via hen heb ik ook een kamer in een studentenhuus gekregen. Het is inderdaad waar dat het heel moeilijk is voor studenten om aan woonruimte te komen. Zonder het ministerie, dat jaarlijks kamers vrijhoudt voor buitenlandse studenten, was het me niet gelukt aan woonruimte te komen. De studenten in Slovenië leven over het algemeen alleen in studentenhuizen, een kamer is vaak te duur.

Door het tekort moet je je kamer delen met een andere student, dus ook ik. Ik had een Sloveens kamergenootje, met wie ik alleen Sloveens sprak. Zeer goed om de taal te leren dus, maar ik moest er in het begin wel aan wennen de toch al kleine kamer te delen met een ander.

Als student kun je bij de studentenservice "voedselbonnen" kopen, waarvan gretig gebruik wordt gemaakt. Zo'n bon kost maar een paar gulden (door een flinke subsidie van de overheid) en je kunt er een complete maaltijd voor krijgen in een groot aantal restaurants in Ljubljana. Veel studenten in Nederland zouden het waarschijnlijk ontzettend leuk vinden als Ritzen ook met dit idee kwam, maar er staat wel tegenover dat maar enkele studenten in Slovenië een studiebeurs hebben. Dit "voorrecht" hebben alleen begaafde studenten of studenten van wie het salaris van de ouders onder een bepaald niveau ligt.

In Slovenië wordt er 's middags warm gegeten, dus ook ik zat iedere dag rond een uur of 12 in één van de restaurants.

Iedere dag na de maaltijd had ik van 3 uur tot half 6 Sloveense les. In deze lessen werd vooral aandacht besteed aan grammatica en spreekvaardigheid. Het eind van het jaar werd afgesloten met een examen "Actieve kennis van de Sloveense taal". Iedereen in mijn klas, op één persoon na, is voor dit examen geslaagd. Met dit diploma kun je in Slovenië studeren of een baan krijgen. Ik had besloten om in Nederland verder te studeren, maar ik vond het wel jammer om weg te gaan. Het leven in Slovenië is heel relaxed; als er problemen zijn wordt er vaak gezegd: "Morgen is er nog een dag, maar laten we er nu nog "eentje" drinken!"

O SVETEM MARTINU

Poznejši svetnik Martin iz Toursa se je rodil leta 316 v mestu Sabarija v rimski provinci Panoniji, v današnjem Szombatheleyju. Oče je bil vojaška oseba. Tako so dali sinu ime Martinus; to ime izvira iz starejše oblike Martius, kar pomeni otrok boga Marsa - starorimskega boga vojne.

Očeta so službeno premestili v severno Italijo, kjer je Martin prišel v stik s kristijani, ki so takrat že svobodno delovali. Martin se je ogrel za novo vero in je postal kristijan. Krščanstvo je dobivalo v tem času vedno večji razmah.

Po zakonu rimske države je moral 15 letni Martin, kot sin vojaškega veterana, tudi sam postati vojak. Vojsko je služil v Galiji, današnji Franciji v mestu Limonum (današnji Poitiers). Ustvaril si je vojaško kariero, postal je konjeniški častnik, toda to ga ni oviralo pri druženju z ljudmi in širjenju krščanske vere. Izstopil je iz vojske in postal duhovnik. Vrnil se je v severno Italijo in bil kasneje puščavnik na otočku Gallinare. Nato je zopet odšel v Francijo, kjer je leta 361 ustanovil menda prvi samostan v tej deželi.

Čez čas je Martin postal škof v Caesarodunumu (današnjem Toursu) in to klub temu, da sam ni imel tovrstnih ambicij; najraje bi ostal anonimen menih in misionar ter živel skromno življenje. Toda ljudje iz okolice so, bolj kot duhovščina zahtevali, da mora prevzeti škofovsko mesto. Kasneje nastala legenda pravi, da ko so Martina prišli iskat v samostan in mu povedali, da je bil izvoljen za škof, se je le ta skrnil v kurnik. Kure so molčale, a ko so se iskalci približali kurniku je začela gos, ki je bila med njimi, glasno gagati in ga s tem izdala. Zato upodabljajo gos (če naj verjamemo legendi) v družbi Martina.

Najpogosteje pa je Martin upodobljen kot vojak v uniformi rimskega gardnega konjenika, ki z mečem seka del svojega plašča, da bi ga daroval golemu beraču pred mestnimi vrati (slika: El Greco). Baje se je to res zgodilo. Martin je bil znan po tem, da je vedno kazal dobrosrčnost, razumevanje in usmiljenje.

Sv. Martin je postal tako zavetnik vojakov kot tudi ljudstva.

Škof Martin iz Toursa je, kot eden zelo redkih višjih duhovnikov, zahteval od duhovščine naj živi skromno in naj imetje rabi le za širjenje krščanstva in v dobro vseh vernikov. To je botrovalo nenehnim sporom z duhovniki, ki so praviloma živeli bogato in razkošno. Veliko duhovnikov je sprejemalo bogate darove fevdalcev, ki so si s tem odkupljali svoje grehe. Martin ni sprejemal osebnih daril. Živel je skromno v samostanu izven mesta.

Jezo visoke duhovščine, predvsem v Španiji in v Rimu, si je tudi nakopal s svojim prepričanjem, da cerkev sama ne sme preganjati in ubijati krivovercev, češ da jih bo Bog sam kaznoval, če se ne bodo spreobrnil. Cerkev naj bo srečna, da njeni verniki ne umirajo več kot mučenci in da krščanstvo ni

več preganjano. Ljudem je tako dopuščal osebno svobodo.

Martin je umrl 8 novembra 397 v Toursu, kjer je bil škof do zadnjega dne.

Martina so ljudje častili zaradi njegovih humanih nadzorov, bil je vzor dobrote, usmiljenosti in poštenosti in tako so ga sami verniki razglasili za svetnika. Šele kasneje je Rim to potrdil.

Nad njegovim grobom so leta 470 zgradili veličastno baziliko, ki so jo kasneje porušili Normani. Zatem je bila spet obnovljena, dokončno pa so cerkev porušili protestanti v verskih vojnah leta 1562.

Kasneje je bila zgrajena nova bazilika, v kateri so še danes v sarkofagu ohranjeni posmrtni ostanki Sv. Martina.

Tours je postalo po Martinovi smrti eno prvih romarskih središč v zgodnjem srednjem veku.

Da je bil Martin tako priljubljen, je pripomoglo tudi to, da je rad širil svoje znanje in preproste kmete po podeželju učil izboljševati kmetijstvo. Še prav posebno je Martina zanimala vinska trta. Martin jo je poznal iz

Panonije in iz severne Italije, v Franciji pa še ni bila poznana. Ljudi naj bi tako pridobil tudi z vinom. To bi bil lahko vzrok, da Sv. Martina še danes povezujejo z vinom.

V Sloveniji je Sv. Martin zelo priljubljen. Še posebno so ga častili od 7. do 10. stoletja. Verjetno je Sv. Martin nadomestil kako pomembno staroslovansko božanstvo. Martinovanje kot praznovanje pa je v svoji osnovi verjetno veliko starejše od Sv. Martina. To je bil vedno vesel jesenski praznik, ko so se ljudje zahvalili Bogu za letino. Ob tem so pripravili veliko slavnosti s pojedino.

Martinovanje je danes praznik, ki se ga vsaj v mestih, ne slavi več tako kot

včasih (čeprav poskušajo ljudje to navado obnoviti), na podeželju pa mu ostajajo zvesti. Posebno še tam v vinskih gorica, kjer na Martina (11. november) dozori novo vino. Pri pojedini pa pride na mizo tudi nepogrešljiva Martinova gos.

HET VERHAAL VAN DE HEILIGE MARTINUS

De later heilig verklaarde Martinus (ook St. Maarten genoemd) uit Tours is geboren in 316 in de romeinse provincie Panonië, in de stad die vandaag Szombatheley heet. Zijn vader was een romeinse soldaat, hieraan heeft Martinus ook zijn naam te danken; het is afgeleid van Martius - een kind van Mars, de god van oorlog.

De vader werd verplaatst naar noord Italië waar Martinus in contact kwam met christenen. Hij liep warm voor dit, voor hem, nieuwe geloof, wat steeds meer aanhangers kreeg. Martinus werd zelf ook christen.

Toen hij 15 jaar was moest hij, als zijnde de zoon van een soldaat, ook toetreden tot dit beroep. Hij heeft zelfs een hoge militaire rang bereikt. Martinus werd gestationeerd in Limonum in Galië (nu Poitiers in Frankrijk). Ondanks de veelbelovende toekomst als militair, bleef hij actief mensen voor het christelijke geloof werven. Hij heeft uiteindelijk besloten om het leger te verlaten en priester te worden.

Martinus keerde terug naar noord Italië, werd een tijd kluizenaar op het eilandje Fallinare. Daarna vertrok hij naar Frankrijk waar hij in het jaar 361 het eerste klooster stichtte.

Na een tijd is hij bisschop geworden in Caesarodunum (nu Tours). Dit zinde hem echter niet, hij was liever een anonieme monnik en missionaris gebleven en een eenvoudig leven blijven leiden.

Maar bij de mensen in de omgeving was hij zo geliefd dat zij, nog meer dan de kerkelijke kringen, eisten dat hij de nieuwe bisschop wordt. Een waarschijnlijk later ontstane legende vertelt ons dat toen men naar het klooster kwam om Martinus te vertellen dat hij bisschop is geworden, hij zich verstopte in een kippenhok. Tussen de kippen zat ook een gans. De kippen hielden hun snavel dicht, maar toen de afgevaardigden op zoek naar Martinus bij de kippenhok waren, begon de gans te kwaken en heeft zo Martinus verraden. Daarom beelden ze, als we deze legende willen geloven, een H. Martinus in gezelschap van een gans uit.

Maar meestal is Martinus afgebeeld als romeinse cavalerie-soldaat die met z'n zwaard een stuk van zijn jas weg snijdt om het aan een naakte bedelaar te

geven (zie foto van een schilderij van El Greco). Martinus was bekend als een vrijgevig, genadevol en begripvol iemand. Heilige Martinus is zo beschermer geworden van zowel soldaten als het gewone volk.

Als bisschop uit Tours heeft hij, als een van de weinigen in die tijd, van de kerk geëist dat ze het rijkdom alleen gebruikten voor het verspreiden van het geloof en om goed te doen in de wereld. Dit was een reden dat hij voortdurend in clinch lag met de rest van de geestelijken uit die tijd, die in de regel een rijk en uitbundig leven leden. Het kerk ontving vele waardevolle cadeaus van rijke mensen en feodalen waarmee zij hun zonden afkochten. Martinus zelf heeft nooit persoonlijke cadeaus aangenomen.

De kerk in Spanje en in Rome heeft hij bijzonder boos gemaakt met zijn overtuiging dat de kerk de ketters niet mag vervolgen en martelen, God zelf zal volgens Martinus hier zorg voor dragen. Hij verkondigde dat kerk blij zou moeten zijn met het feit dat het christelijke geloof en haar aanhangers niet meer vervolgd worden.

Martinus is overleden in 397 in Tours, waar hij tot zijn laatste dag bisschop is gebleven.

Wegens zijn humane houding was hij het voorbeeld van goedheid en eerlijkheid en het volk heeft hem zelf tot heilige uitgeroepen. Dit heeft Rome pas later bevestigd.

Op de plaats van zijn graf is een grote basiliek gebouwd. Door de jaren heen en door verschillende oorlogen is deze meerdere malen verwoest. Op deze plaats is een nieuwe basiliek opgetrokken waar tot op de dag van vandaag een sarkofaag met de stoffelijke resten van H. Martinus wordt bewaard. Tours is na de dood van Martinus een van de eerste bedevaartplaatsen in de vroege middeleeuwen geworden.

Dat Martinus zo geliefd was bij de mensen komt ook doordat hij zijn kennis graag naar buiten bracht. Zo heeft hij eenvoudige Franse boeren geleerd hoe ze hun land beter kunnen bewerken en zo meer oogst binnen kunnen halen. In het bijzonder ging zijn interesse uit naar de wijnrank. Martinus heeft deze leren kennen in Panonië en in noord Italië, maar in Frankrijk was deze plant nog tamelijk onbekend. Zo heeft hij mensen ook met wijn voor zich gewonnen. Dat is vast ook de reden dat zijn naam nog vandaag in verband met wijn wordt genoemd.

In Slovenië was H. Martinus zeer geliefd, in het bijzonder van 7e tot 10e eeuw. Hij is zeer waarschijnlijk in de plaats gekomen van een oudere slavische God. Het feest van H. Martinus (Martinovanje of Martinova genoemd)

is in haar oorsprong een dankfeest voor de oogst en het gewas en is als feest waarschijnlijk veel ouder dan H. Martinus zelf. Het is altijd een vrolijk na-jaarsfeest geweest waarbij vele lekkernijen op tafel kwamen.

Het feest van H. Martinus wordt vandaag de dag niet meer gevierd zoals vroeger. In de steden probeert men de traditie nog te redden maar op het platteland (als we in Slovenië überhaupt daarover kunnen praten) bewaart men deze traditie beter. Vooral in de wijnstreken waar op de dag van H. Martinus (11 november) de nieuwe wijn "rijp" wordt.

ZNAMENITI SLOVENCİ NA TOLARSKIH BANKOVCIH

Že pred časom se mi je porodila ideja, da bi v seriji člankov predstavila bralcem Lipe osem osebnosti, ki so upodobljene na slovenskih bankovcih. Slovencem so vse te osebe dokaj dobro znane; če že drugega ne, poznamo njihovo ime in vemo, kaj so v življenju ustvarili, da so si zaslužili častno mesto na bankovcih. O eni znameniti osebi vemo (na splošno) več kot o drugi. Tako je tudi z mano. S Prešernom bi lahko zapolnila celo Lipo, medtem ko o Jacobu Gallusu ne vem več kot to, da je bil skladataelj. Če pogledam v leksikon, se ti podatki mogoče podvojijo - kaj več mi pa ne uspe.

Da bi našim nizozemskim bralcem čim bolj predstavila te osebe, ki vsaka zase zavzemajo pomembno mesto v slovenski zgodovini in kulturi, vabim vas, slovenske bralce, da mi s svojim znanjem pomagate pri sestavi teh člankov. Mogoče imate doma kakšno knjigo ali članek o življenju Jožeta Plečnika, Riharda Jakopiča, Ivane Kobilce, Jakoba Petelina, Franceta Prešerna in Jurija Vege. Če sami nimate časa, da bi kaj napisali, nič zato. Le sporočite mi, če imate kaj "uporabnega gradiva". Lahko pa za objavo v Lipi prispevate tudi osebno mnenje o umetniškem ali znanstvenem ustvarjanju ene izmed imenovanih oseb, opišete rojstno hišo, ali kaj drugega, s čimer bi lahko na čisto svoj način predstavili enega (ali več) izmed znamenitih Slovencev.

Upam, da se bo čim več bralcev odzvalo mojemu vabilu. Če bo šlo vse po sreči, se bodo bankovci zvrstili po vrsti: od najmanjšega do največjega.

BEROEMDE SLOVENEN OP DE TOLAR-BILJETTEN

In dit nummer beginnen we in Lipa met een nieuwe serie artikelen waarin we acht bekende Slovenen voorstellen die een ereplaats hebben gekregen op de sloveense bankbiljetten.

Voor de Slovenen zal deze serie niet zo veel nieuws bevatten - of misschien

toch wel.

Omdat ik zelf geen kist met informatie bezit, nodig ik de sloveense lezers uit om mij met hun kennis en creativiteit bij te springen. Mocht er tussen de nederlandse lezers ook iemand zijn die mij op dit vlak ook een interessant verhaal kan leveren is dit natuurlijk ook welkom.

Marjeta Tomšič

Znameniti Slovenci na tolarskih bankovcih: Primož Trubar

Luteranstvo ali protestantizem, imenovano tudi reformacija, kot cerkveno gibanje v 16. stoletju na slovenskem samo po sebi ni tako zelo pomembno, zato pa je njegova povezava s kulturnim dogajanjem toliko bolj omembe vredna.

Protestantizem je zahteval, naj vsak kristijan čita Sveto pismo v lastnem jeziku in da naj bo bogoslužni jezik vsakemu verniku razumljiv.

Slovenske dežele so bile v tistem času del avstrijskega cesarstva. V šolah in uradih se je govorilo po nemško. Katoliška cerkev je uporabljala latinščino. Preprost človek pa je govoril slovensko.

Fevdalci in meščani so imeli svoje (materialne) razloge, da so se ogreli za protestantizem. Med preprostim ljudstvom pa se je nova vera najbolj širila prav zaradi prizadevanj Primoža Trubarja.

Primož Trubar se je rodil leta 1508 v Raščici pri Velikih Laščah na Dolenjskem. Bil je sin vaškega mlinarja. Ker je bil zelo bister fant, ga je vzela cerkev pod svoje okrilje. Tako se je Primož Trubar izšolal za duhovnika.

Primož Trubar je bil prvotno katoliški duhovnik, ki pa se je ogrel za luteranstvo. Ker je v ljubljanski Stolnici pridigal po luteransko, mu je škof prepovedal službo božjo.

Vendar je Primož Trubar kljub temu dosegel, da so mu dali v uporabo drugo cerkev. Ker ljubljanskemu škofu niti najmanj ni bilo po godu, da je Trubar odvrčal ljudi od katoliške vere, je zopet poskrbel, da so ga med drugim prestavili v odročne kraje. Vendar tudi tam škofovemu preganjanju ni ušel in je bil primoran večkrat bežati v tujino, kjer je kasneje preživel večino let.

Primož Trubar je bil ne le pobudnik in organizator slovenske protestantske cerkve, marveč tudi velik domoljub. Iz ljubezni do slovenskega naroda in njegove kulture je začel pisati prve knjige v materinem jeziku. V tujini je

organiziral tiskanje slovenskih protestantskih knjig, od katerih je večino tudi sam napisal. Trubar je tako začetnik slovenske književnosti.

V Ljubljano je povabil tudi svojega prijatelja, Janža Mandelca, ki je tam odprl prvo tiskarno leta 1575.

Trubarjev pomen za slovensko kulturo, posebej še književnost, je neprecenljiv. Potegoval se je za slovensko književnost, slovensko šolstvo in že takrat zavračal težnje po umetnem (jugo)slovanskem jeziku. V ljudeh je zbudil tisto, kar danes s tolikim ponosom imenujemo slovenska narodna zavest.

Primož Trubar je začel bogato protestantsko književnost, ki je v manj kot pol stoletja (od 1550 do 1595) narasla na več kot 50 knjig. Njegovemu vzoru je sledilo še nekaj drugih protestantskih pridigarjev in ostalih privržencev nove vere od katerih omenjam, poleg Trubarja, še dva najpomembnejša: Jurija Dalmatina in Adama Bohoriča.

Leta 1550 je Primož Trubar izdal prvi slovenski tiskani knjigi: Abecednik in Katekizem. Natiskani sta bili v gotici v slovenskem jeziku, ki je temeljil na ljubljanskem in dolenskem narečju. Ostalih 24 knjig pa je bilo kasneje natiskanih v latinici.

S temi knjigami, zlasti s prevodom Trubarjevega Novega testameta leta 1582, z Dalmatinovim prevodom celotne Biblije (1584) in z Bohoričevo prvo slovensko slovnico, Arcticae horulae - Zimske urice, iz leta 1584, je bil ustvarjen slovenski knjižni jezik, ki je imel za osnovo dolensko narečje.

Dalmatin je bil evangelijski pridigar, doma iz Krškega, ki je napisal najpomembnejše delo slovenskega protestantizma. Prevedel je celotno biblijo, na katere ovitku je napisano: "Biblia, tu je vse svetu pismu stariga inu noviga testameta, slovenski tolmačena skuzi Jurija Dalmatina Anno MDLXXXIII." Ta Biblija je jezikovno dovršeno delo. Jurij Dalmatin je z njo dokazal, da je

Lederleinov lesorez
Primoža Trubarja
iz leta 1578

slovenščina jezik, ki je usposobljen tudi za najbolj zapletene filozofske tekste. Biblijo je prevajal celih 10 let.

Avstrijske oblasti so tisk Dalmatinove biblije na slovenskem prepovedale. Zato je bila ta knjiga dokončno urejena in natiskana v Wittenbergu. V sodih pa so jo nato prethitopali na slovensko.

Primož Trubar se je vrnil v domovino, kadar se je v Ljubljani pojavil bolj strpen škof. Ko je bil tako spet v Ljubljani, je leta 1564 izdal "Slovenske cerkovne ordnunge". V tej knjigi govori med drugim o ureditvi šol in o uvedbi slovenskega jezika v bogoslužju; s tem delom je posegel v pravice deželnega kneza in bil zaradi tega dokončno pregnan.

Umrli je v Derendingenu pri Tübingenu leta 1586.

Janez Vajkard Valvasor, o katerega življenju in delu boste brali v naslednji številki Lipe, je v Slavi Vojvodine Kranjske (7. knjiga) kar 6 poglavij namenil cerkvenemu razkolu, reformaciji, preganjanju in odpravi evangelijske vere na Kranjskem. Trubarja omenja kot protestantskega duhovnika, zraven pa pristavlja: "Kar zadeva delo peresa, je bil omenjen med kranjskimi pisci". Tam pove o Primožu Trubarju med drugim tudi tole: "...le ta je začel in izumil pisanje kranjščine z latinskimi črkami in tisk z istimi črkami." Valvasor imenuje slovenščino še kranjščina.

Tudi Jurij Dalmatin je omenjen v "Slavi". Valvasor je Dalmatina in njegovo delo zelo cenil. O njem je napisal: "Kaj takega srednje učena in nerodna ali čemerna glava nikoli ne bi bila mogla napraviti. Zategadelj tudi uporabljajo to biblijo še vsak dan tisti duhovniki, ki imajo dovoljenje, da bi mogli svetopi-semske izreke pravilno po kranjsko povedati, ker nimamo nobenega drugega kranjskega svetega pisma."

Protireformacija v slovenskih deželah za časa avstrijskega cesarja Ferdinanda II (Habsburžan) ni prizanašala ne protestantom ne njihovem delu. Ferdinand II je dal zapreti protestantske cerkve, izgnal je pridigarje in zabranil evangelijsko bogoslužje. Ustvaril je komisije, katerih najvažnejša naloga je bila med ljudstvom zbirati protestantske knjige in jih uničevati. V tem času so sežgali skoraj vse slovenske knjige. Prizanesli so le bibliji in to le zato ker je služila tudi katoliškemu duhovniku, kot smo to tudi že lahko razbrali iz Valvasorjevega, približno sto let kasneje napisanega dela.

Na 10-tolarskem bankovcu je poleg podobe Primoža Trubarja upodobljeno pero in naslovna stran Abecednika na eni in naslovna stran drugega dela novega testamenta na drugi strani.

Kdor met poëticami rad zdruzi prijeto s koristnim, mu toplo priporoçam obisk gostilne Pri Kuklju v Velikih Laseah, kjer so pod eno streho združili kulinariko, knjizevnost in etnografijo. V vitrinah je razlozenih nekaj knjig in podoob, med drugim faksimile Trubarjevih del. Poleg jedilnega lista pa dobite obilo informacije o znamenitih pisateljih iz bliznje okolice. Ponudili vam bodo s-odlično domačo hrano. Po kosilu pa se lahko podate do rojstnih hiš Primoz Trubarja, Josipa Stfitarja in Frana Levstika.

Beroemde Slovenen op de tolar-biljetten: Primoz Trubar

Lutheranisme of protestantisme, in Slovenie meestal reformatie genoemd, is als kerkelijke beweging in de 16e eeuw voor Slovenen van minder belang. Des te belangrijker is het werk van de protestanten op het gebied van de sloveense cultuur; met name de taal.

Het protestants geloof gaat er van uit dat iedere gelovige de bijbel in zijn eigen taal moet kunnen lezen en dat de kerkdienst niet in het latijn maar in de taal van het volk dient te worden gegeven.

Sloveense landen behoorden in die tijd tot de Oostenrijks-Habsburgse monarchie. Op de scholen en onder ambtenaren werd Duits gesproken. In de katholieke kerk gebruikte men latijn. Het volk sprak sloveens.

Feodalen en andere rijke burgers voelden zich aangesproken tot het nieuwe geloof omdat ze vaak hoopten er materieel beter van te worden. Dat gewone mensen toetraden tot het Protestantisme was in grote mate te danken aan Primoz Trubar.

Primoz Trubar is geboren in 1708 in Rasava bij Velike Lase in Dolenjska (streek in Slovenie, ten zuiden van Ljubljana). Hij was de zoon van de dorps molenaar. Omdat hij een hele slanke jongen bleek te zijn, heeft de kerk hem scholing aangeboden. Primoz Trubar is daardoor een katholieke priester geworden.

Als porspreekelijk katholieke priester maakte hij kennis met het Lutheranisme geloof. Dit geloof trok hem. Toen hij in de Domkerk van Ljubljana Lutherse preekten hield heeft de bisschop hem verboden verder kerkdiensten te houden. Toek heeft hij zijn werk voortgezet in andere kerkgebouwen. De bisschop was er niet blij mee dat Primoz Trubar gelovigen van de katholieke kerk afkeerde en heeft bereikt dat hij verplaatst werd naar een afgelegen gebied. De bisschop nam naar eigenlijk ook geen genoegen mee en is Trubar blijven vervolgen. Zo was Primoz Trubar genoodzaakt om meerdere malen te vluchten naar het buitenland waar hij daarna het merendeel verbleef.

Primož Trubar was niet alleen het protestantse geloof aan het verspreiden. Uit zijn grote liefde voor het sloveense volk en zijn cultuur begon hij het eerste sloveense boek te schrijven. In het buitenland heeft hij het drukken van de sloveense protestantse boeken georganiseerd, een groot gedeelte daarvan heeft hij ook zelf geschreven. Hij is de grondlegger van de sloveense literatuur. Bij Slovenen heeft hij dat aangewakkerd wat wij nu met trots "het sloveense nationale bewustzijn" noemen.

Hij heeft o.a. zijn vriend, Janž Mandelc, naar Ljubljana gehaald waar hij in 1575 de eerste drukkerij opende.

Zijn betekenis voor de sloveense cultuur, met name letterkunde, is immens groot. Primož Trubar heeft zich sterk gemaakt voor sloveense lectuur, sloveense scholen en hij heeft reeds in die tijd de neigingen om een kunstmatige (zuid)slavische taal te creëren afgewezen.

Primož Trubar begon met de protestantse literatuur die in minder dan een halve eeuw (van 1550 tot 1595) meer dan 50 werken omvatte, waaronder de vertaling van de volledige Bijbel. In zijn voetstappen zijn nog meerdere aanhangers van de protestantisme gevolgd. In deze context vermeld ik naast Trubar nog twee belangrijke mensen: Jurij Dalmatin en Adam Bohorič.

In het jaar 1550 heeft Primož Trubar de eerste twee gedrukte sloveense boeken uitgegeven: Abecedarium en Catechismus. Ze waren gedrukt in het gotisch letterschrift in de sloveense taal; gebaseerd op dialecten die in Ljubljana en in Dolenjska gesproken werden. Later heeft hij nog 24 boeken uitgegeven, die waren in het latijnse letterschrift gedrukt.

Met deze boeken, in het bijzonder met de vertaling van het Nieuwe Testament door Trubar in 1582, de vertaling van de gehele Bijbel door Jurij Dalmatin in 1584 en de eerste sloveense grammatica: Arcticae Horulae - Winterse uurtjes, geschreven door Adam Bohorič, is de sloveense boekentaal ontstaan, zoals reeds vermeld, op grond van de taal zoals deze gesproken werd in Dolenjska.

Jurij Dalmatin was een protestantse predikant uit Krško. Hij heeft het belangrijkste boek over het sloveens protestantisme geschreven, namelijk de vertaling van de gehele Bijbel. Hij heeft er 10 jaar lang aan gewerkt. Deze bijbel is taalkundig perfect geschreven. Dalmatin heeft bewezen dat sloveens een taal is waarmee men in staat is ook de gecompliceerde filosofische teksten op te schrijven.

De oostenrijkse autoriteiten hebben het drukken en het uitgeven van deze Bijbel verboden. Daarom heeft Dalmatin met zijn medewerkers het boek

afgemaakt en gedrukt in Wittenberg. In vaten hebben ze de boeken later gesmokkeld naar toenmalige sloveense streken.

Primož Trubar kwam terug naar zijn vaderland toen in Ljubljana een wat mildere bisschop aangesteld was. Toen hij in 1564 wederom in Ljubljana verbleef heeft hij het boek Slovenske cerkovne ordnunge (Sloveense kerkelijke orde) uitgegeven. In dit boek schrijft hij o.a. over organisatie van scholen en invoeren van de sloveense taal in de kerk; door dit werk bemoeide hij zich te veel met het werk van het landelijk regime waardoor hij definitief uit het land verbannen werd.

Hij stierf in Derendingen bij Tübingen in het jaar 1586.

De antireformatie in Slovenië onder de keizer Ferdinand II was bijzonder sterk en kende geen genade. Protestantse kerken werden gesloten, predikanten en aanhangers werden vervolgd en verbannen. Er waren speciale commissies in het leven geroepen die als belangrijkste taak het opsporen en vernietigen van de protestantse boeken hadden. Alle sloveense boeken werden op deze manier verbrand. De enige die aan dit lot is ontkomen was de Bijbel, deze kon de katholieke kerk zelf namelijk ook gebruiken.

Janez Vajkard Vasvasor, een schrijver waarover u in de volgende Lipa meer zult lezen, heeft in zijn boek "Slava vojvodine Kranjske" (Die Ehre des Herzogthumus Crain) 6 hoofdstukken gewijd aan de protestantisme, reformatie, verloop en de gevolgen daarvan in het land. In dit werk wordt Trubar vermeld zowel als dominee en als schrijver, die het schrijven en drukken van "krainse taal" in het latijnse letterschrift heeft "uitgevonden". Valvasor noemt de sloveense taal nog krainse taal, zoals dat vroeger gebruikelijk was.

In "Slava" vermeld hij ook Jurij Dalmatin. Hij waardeerde deze man bijzonder hoog. Hij vermeldde dat zijn Bijbel nog steeds gebruikt mag worden door de katholieke priesters, die de bijbelse verhalen in een keurig sloveens willen vertellen, dit omdat ze nou eenmaal nog geen andere Bijbel in het sloveens hebben. Dat was ongeveer 100 jaar nadat Dalmatin zijn Bijbel uitbracht.

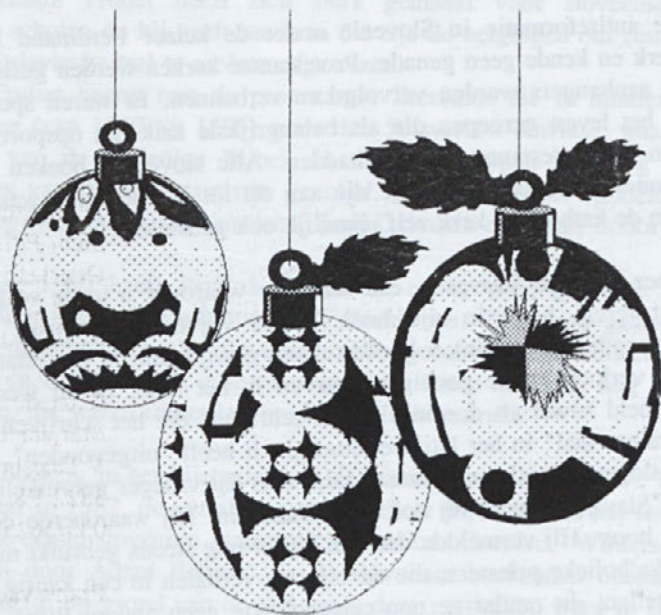
De afbeelding van Primož Trubar staat op het 10 tolar-biljet. Daarnaast heeft men de titelpagina van zijn Abecedarium gedrukt. Aan de achterkant van biljet staat een kopie van de voorzijde van zijn vertaling van het tweede deel van het nieuwe testament.

Aan alle vakantiegangers naar Slovenië die Dolenjska willen verkennen kan ik een bezoek aan "Gostilna Pri Kuklju" in Velike Lašče van harte aanbevelen. In deze herberg heeft men gastronomie, literatuur en volkenkunde onder één dak gebracht. In de vitrines kan men enkele oude boeken bewonderen, w.o.

facsimile van de werken van Trubar. Een gedeelte van oude zwarte keuken maakt deel uit van de eetkamer en tesamen met de spijskaart wordt u informatie aangeboden over de omgeving, met name over de beroemde schrijvers die uit deze streek komen. In de nabij gelegen dorpen kunt u namelijk de geboortehuizen bezoeken van de schrijvers: Primož Trubar, Josip Stritar en Fran Levstik.

In de keuken maakt men o.a. authentieke sloveense gerechten klaar. Ik vond het eten voortreffelijk.

Marjeta Tomšič

*Wij Wensen U
Prettige Feestdagen*

Vereniging Vrienden van Slovenië: Wat U moet weten!

De Vereniging Vrienden van Slovenië is opgericht op 7 juli 1991. De Vereniging Vrienden van Slovenië is een zelfstandige en onafhankelijke landelijke organisatie, welke zich ten doel stelt met name op cultureel, economisch en maatschappelijk gebied de samenwerking tussen Nederland en Slovenië resp. Nederlanders en Slovenen te bevorderen en zo mogelijk te initiëren en te onderhouden. De vereniging beschouwt zichzelf als de geëigende plaats voor ontmoetingen tussen Nederlanders en Slovenen. De vereniging wil voorts in het bijzonder een ontmoetingsplaats zijn voor de Slovenen in Nederland.

(uit artikel 2 van de Statuten)

Bestuur:

Voorzitter:

Judith Strohmaier
Riënzistraat 33
2555 JT Den Haag
070/3685680

Vice-Voorzitter:

Bojan Gorički
Beethovenstr. 19
4536 AG Terneuzen
01150/13722

Penningmeester:

Siem Edink
Otterlaan 13
2623 CV Delft
015/562010

Secretaris:

Pavel Iskra
Fagotstraat 47
2287 BC Rijswijk
070/3942435

Redactie:

Marlien Muuse
Jacob Catsstr. 51
2274 GT Voorburg
070/3868929

Redactie:

Marjeta Tomšič
V.Doesburgstr. 34
3822 ER Amersfoort
033/562575

Vesna Marolt

Van Helt Stocadestr. 22-1
1073 JD Amsterdam
020/6754640

Frank van Krevel

Koestraat 85
6431 XL Hoensbroek
045/216621

Slovenija

UW VAKANTIELAND

AAN DE ZONZIJDE

VAN DE ALPEN

Verkeersburo Slovenië
Postbus 7105
NL-4330 GC Middelburg
Tel.: 01180-35790
Fax : 01180-39205